

Переґуда Ю. А.

*кандидат географічних наук
доцент кафедри міжнародних відносин
та соціальних наук МАУП;
доцент кафедри глобальної економіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1434-2509>*

Perehuda Yuliia

*Candidate of Geographical Sciences
Associate Professor of the Department of International Relations
Educational and Scientific Institute of International Relations
and social sciences MAUP;
Associate Professor of the Department of Global Economy
National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine*

ОЦІНКА КОНКУРЕНЦІЇ НА СВІТОВОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РИНКАХ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. В сучасних умовах викликів для національної економіки України ключовою задачею є забезпечення конкурентоспроможності її секторів та галузей з особливим фокусом на сільському господарстві загалом і галузі тваринництва зокрема. Окрему складність задачі додає контекст євроінтеграції. Метою статті є ідентифікація основних драйверів впливу на конкуренцію на національному та світовому ринку продукції тваринництва з урахуванням євроінтеграційного поступу. В статті здійснено аналіз комплексу факторів конкурентоспроможності в галузі тваринництва. Виділено ряд факторів конкуренції на ринку продукції тваринництва ЄС та здійснено їх порівняльний аналіз. Перспективами майбутніх досліджень є поглиблене вивчення факторів конкуренції в галузі тваринництва, а саме їх кількісна оцінка, а також узгодження їх в рамках агро-політики України в галузі тваринництва.

Ключові слова: фактори конкурентоспроможності, євроінтеграція, фінансова спроможність, технологічний трансфер, цінова стабільність, концентрація галузі тваринництва.

Постановка проблеми. Сучасний стан невизначеності на сировинних ринках загалом і волатильність на ринках продукції тваринництва зумовлює важливість оцінки конкуренції та забезпечення конкурентоспроможності на світовому та національному ринках продукції тваринництва. Додаткової актуальності вивчення конкурентних драйверів і забезпечення конкурентоспроможності в галузі тваринництва додає сучасний контекст євроінтеграції та викликів, що з нею пов'язані, на мікро- та макро-рівнях для України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми оцінки конкуренції та забезпечення конкурентоспроможності на світовому та національному ринках продукції тваринництва присвячено масив робіт.

Ряд робіт вивчають природу конкуренції та конкурентоспроможності як на мікро-, так і макро-рівні. Porter [1, с. 24–27] вивчає ключові драйвери конкурентоспроможності економічних агентів і відповідну архітектуру, що покликана забезпечити стійкі конкурентні переваги як на мікро-, так і макро-рівні. В свою чергу, Ramirez, De Aguas [2, с. 15–16] виділяють 4 рівні конкурентоспроможності, що мають бути узгоджені між собою: мікро-, мезо-, макро- та мета-рівні. Вищезазначені роботи сприяли формуванню архітектури факторів конкуренції в рамках цього дослідження.

Окремі роботи розглядають проблематику конкуренції та забезпечення конкурентоспроможності на рівні галузі тваринництва. García-García, Figueroa-Rodríguez, Mayett-Moreno [3, с. 720–722] виділяють блоки конкурентоспроможності для фермерського господарства, що сфокусовано на тваринництві. модель Sarmiento-Reyes,

Delgado-Fernández [4, с. 411] додатково виділяють розширений комплекс факторів конкурентоспроможності в галузі тваринництва, що охоплює проблематику з напрямку екології, соціально-економічного розвитку, фінансування. Gutiérrez-Rodríguez, Almanza-Junco [5, с. 86] вивчають проблематику драйверів конкурентоспроможності на рівні кластеру. Arredondo-Trapeo, Vázquez-Parra, De la Garza [6, с. 300] вивчають вплив інновацій на стан конкурентоспроможності в галузі тваринництва. Pertuz-Martínez, Elías-Caro [7, с. 457] аналізують драйвери конкуренції на рівні галузі тваринництва в регіоні Південної Америки. Lahr, Ferreira [8, с. 9–10] здійснюють огляд напрацювань з моделювання факторів конкуренції в сільському господарстві. Pardo Roza, Hernández Castorena, Andrade Adaime [9, с. 29–30] аналізують фактор людського капіталу в розрізі конкурентоспроможності галузі тваринництва. Emmanuel Perez Brito A, De Jesus Espinosa Atoche T., Patricia Quintal Gordillo [10, с. 8–9] виділяють фактори конкурентоспроможності на прикладі сектору великої рогатої худоби в Мексиці. Вищезазначені роботи сприяли поглибленню аналізу факторів конкуренції в галузі тваринництва в рамках цього дослідження.

Однак, проблематика оцінки конкуренції та забезпечення конкурентоспроможності на ринках продукції тваринництва з урахуванням контексту євроінтеграції є недостатньо вивченою.

Метою статті є виявлення ключових факторів впливу на рівень конкуренції на національному та світовому ринку продукції тваринництва та узгодження їх в контексті євроінтеграційного руху. Відповідно до мети дослідження виділено такі завдання:

1. Здійснити аналіз основних драйверів конкуренції на ринку продукції тваринництва.

2. Виявити ключові тренди в розрізі конкуренції на ринку ЄС.

3. Оцінити напрямок стратегічного руху для України в контексті забезпечення конкурентоспроможності на ринку продукції тваринництва в світлі євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентоспроможність являє собою концепцією, що з початку тисячоліття зазнала суттєвої еволюції, в першу чергу за рахунок набуття більшої складності в світлі розробки нових підходів – в порівнянні з першими підходами середини та 2 пол. ХХ ст. Зокрема, Портер [1, с. 50] визначає конкурентоспроможність в двох площинах, по-перше, як комплекс характеристик, що суттєво відрізняють економічного агента від широкого загалу; по-друге, як здатність до виживання та позиціонування економічного агента у відповідному соціо-економічному середовищі з рівнем результативності функціонування вищим за середній. Портер [1, с. 61] також виділяє три найбільші стратегія лідерства за витратами, стратегія диференціації та стратегія фокусування. На макро-рівні конкурентоспроможність також можна визначити як процес ринкової інтеграції між країнами та здатність розвивати економіку на основі її операційної продуктивності та відкриття ринків, що покращує якість життя громадян [1, с. 119].

З метою забезпечення конкурентоспроможності як на мікро-, так і макро-рівні, економічні агенти мають відрізнитися значним рівнем ефективності в площині операційної роботи та розподілу ресурсів. Зауважимо, що забезпечення конкурентоспроможності пов'язано з мульти-факторною проблематикою, а саме глобалізацією, виходом на нові експортні ринки, технологічними інноваціями, тощо. На макро-рівні Портер [1, с. 172] виділяє фактори ефективності окремих секторів національної економіки та бізнес-клімат як відображення стану конкурентоспроможності. Це вимагає від економічних агентів ефективності в запровадженні інновацій як на мікро-, так і макро-рівні. В цьому контексті важливо врахувати аспекти абсолютної та відносної конкурентної переваги, а саме, абсолютна конкурентна перевага є успадкованою, тоді як відносна конкурентна перевага є набутою. Відповідно вивчення проблематики конкурентоспроможності не має обмежуватися суто операційною та адміністративною ефективністю.

Таким чином, виділяється чотири сфери конкурентоспроможності: мікроекономічний, мезоекономічний, макроекономічний і метаекономічний рівні [2, с. 37]. Мікроекономічний рівень фокусується на створення конкурентних переваг всередині компанії через її управлінський потенціал і інновації. Мезоекономічний рівень стосується ефективності ділового середовища, ринку факторів виробництва, інфраструктури, здійснюваної політики в галузі науки, технологій, екології. Це також відоме як регіональна конкурентоспроможність. Макроекономічному рівню конкурентоспроможності відповідають фіскальна, монетарна, індустріальна політика, що впливають на стан галузей національної економіки. Четвертий рівень, метаекономічний, формує підґрунтя та реалізує політику з посилення конкурентоспроможності на міжнародному рівні [5, с. 84]. Додатково Портер виділяє рушійний драйвер екології як складової конкурентоспроможності на всіх вище виділених рівнях [1, с. 68].

Відповідно існують загальні та специфічні фактори конкурентоспроможності. Поміж факторів конкурентоспроможності тваринництва [3, с. 719] виділяють:

Блок 1. Майстерність управління бізнесом:

- Виробнича ефективність
- Результативність ведення бізнесу

Блок 2. Інноваційність:

- Рівень технологічної розвиненості
- Рівень освіченості персоналу
- Дієва кластерна структура в індустрії

Блок 3. Соціальний розвиток:

- Рівень життя громадян
- Політична стабільність
- Рівень розвитку охорони здоров'я.

Додатково виділяється модель [4, с. 411], що виділяє економічні та фінансові, екологічні, ринкові, соціальні, технологічні драйвери. Відповідно ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності є наявність дієвої політики за кожним з вище виділених блоків.

Результати вивчення досвіду [6; 7] країн, що розвиваються, в розвитку конкурентоспроможності національної тваринницької галузі свідчать, що (на прикладі країн регіону Південної Америки):

- Помірні ціни на сировину
- Ріст пропозиції на внутрішньому ринку;
- Екстенсивна (збільшення площі пасовищ) та інтенсивна (покращення менеджменту стада) розбудова галузі тваринництва;
- Застосування біотехнологій (ефективне схрещення порід, розвиток великої рогатої худоби подвійного призначення, ефективна боротьба з захворюваністю стада, контроль епідеміологічної ситуації, ріст ефективності вакцинації стада);
- Застосування технологічних інновацій в менеджменті стада та пасовиськ;
- Вертикальна інтеграція галузі;
- Контроль виробничих витрат на короткостроковому горизонті та покращення структури виробничих витрат на довгостроковому горизонті;
- Реалізація підходу сталого тваринництва;
- Розбудова національної школи науки про тваринництво, налагодження вертикальних і горизонтальних зв'язків з метою трансферу знань і обміну практичним досвідом;
- Посилення роботи з напрямку патентного менеджменту;
- Забезпечення кадрами національної галузі;
- Покращення бізнес-клімату;
- Реалізація державної програми з фінансування капітальних інвестицій.

Спираючись на вище виділений досвід, зауважимо, що Україні необхідно реалізовувати комплексну програму, що покликана забезпечити ріст конкурентоспроможності національної тваринницької галузі. Ця програма охоплювати широкий загал факторів мікро- та макро-факторів з метою забезпечення дієвості комплексу дій з посилення конкурентоспроможності української галузі тваринництва.

Іншою ключовою задачею в розрізі забезпечення конкурентоспроможності є вивчення та врахування регіональних і локальних особливостей території, на якій провадиться тваринництво. Відповідно підхід до управління має бути диференційованим. Наголошуємо, що вищезазначена диференціація має у відповідний спосіб відображатися на всіх рівнях: мікро, мезо, макро, мета.

Відповідно характерною ознакою сільського господарства загалом і галузі тваринництва зокрема є їх регіональна диференціація. Зауважимо, що це стосується як структури побудови агро-менеджменту, так і комплексу природних і антропогенних умов. Особливої актуальності проблематика врахування регіональних особливостей

галузі тваринництва набуває не тільки в світлі посилення нестабільності виробництва та поставок аграрної продукції в світі, але і в контексті руху до євроінтеграції. Відповідно постає потреба до адаптації як національної галузі тваринництва загалом, так і окремих фермерських господарств зокрема до загальносоюзної агро-політики ЄС. Відповідно загострюється проблематики забезпечення здатності українських господарств до конкурування на ринках ЄС.

Зауважимо, що відповідно до агро-політики ЄС національні АПК є чітко регульованими в рамках відведених ролей і квот, а сама загальноєвропейська агро-політика є чітко спланованою та направленою на досягнення відповідного балансу. Поміж ключових напрямків розвитку сільського господарства ЄС можемо виділити:

1. Скорочення кількості фермерських господарств.
2. Збільшення площі фермерських господарств, що залишилися працювати.
3. Підвищення економічної ефективності сільськогосподарської діяльності.

Відповідно як окремі сільськогосподарські виробники, так і національні уряди мають визначити своє відповідне місце в загальній архітектурі сільського господарства ЄС.

Як результат, фермерським господарствам і уряду необхідно зосередитися на відповідних аспектах змін у структурі виробництва тваринництва. Кожна окрема місцевість і регіон мають свої особливості, які впливають на темпи та напрямки його розвитку як суто в аграрному, так і соціально-економічному розвитку. В силу цього в контексті задачі забезпечення конкурентоспроможності галузі тваринництва необхідно у відповідності до методології Esteban-Marquillas [8, с. 4]:

- визначити конкурентні переваги та стратегічні розриви для окремих країн;
- оцінити ступінь спеціалізації країн у галузі, підгалузях, окремих секторах тваринництва;
- оцінити вплив стану всього національного АПК на галузь тваринництва та її окремі складові;
- оцінити вплив змін у галузі тваринництва та її окремих складових на стан національного АПК.

Пропонуємо доповнити методологію Esteban-Marquillas в частині необхідності врахування нормативно-правових і регуляторних змін стосовно агро-політики, враховуючи контекст євроінтеграції.

Розглянемо особливості стану галузі тваринництва ЄС в розрізі конкуренції. Зауважимо, що в ЄС загалом значне

поголів'я худоби; зокрема, в ЄС 2020 р. поголів'я худоби ділилося майже навпіл між 146 млн свиней і відповідно 76 млн голів великої рогатої худоби, а також 75 млн вівець і кіз [11]. При цьому переважна більшість худоби ЄС концентрується на кількох державах-членах, зокрема, Франції, Іспанії, Греції.

Важливо зауважити, що в ЄС помітна регіональна диференціація та спеціалізація окремих регіонів на відповідних видах худоби. Так, на Ірландію 2020 р. припадало 8,5% поголів'я великої рогатої худоби ЄС (приблизно на рівні Іспанії), в свою чергу, на Данію припадало 9,2% поголів'я свиней ЄС (близько до рівня Франції) [11]. В розрізі поголів'я вівець Румунія та Греція мають відповідно 16,8% та 13,2% від загальноєвропейського поголів'я (показники майже на рівні Іспанії) [11]. Стан концентрації галузі тваринництва за окремими країнами-членами відображено на рис. 1.

Крім концентрації тваринництва в ЄС на окремих країнах іншим важливим трендом останніх років в контексті конкуренції на ринку є скорочення кількості поголів'я худоби в ЄС. Так, за період 2000–2020 рр. загальне поголів'я худоби (свиней, великої рогатої худоби, вівець і кіз) в ЄС скоротилося на 8,9% [11]. При цьому вищезазначене скорочення поголів'я не було рівномірним – так кількість вівець і кіз скоротилася суттєво, а поголів'я свиней не зазнало різкого скорочення. При цьому на короткостроковому горизонті тренд скорочення поголів'я худоби в ЄС не є надто яскраво вираженим; зокрема, за маркетинговий рік 2020/2019 рр. поголів'я свиней в ЄС зросло на 2,2%; поголів'я великої рогатої худоби зменшилось на 0,9%; поголів'я вівець залишалось майже на рівні попереднього року (на -0,1%) [11]. Динаміка поголів'я в ЄС відображено на рис. 2.

Іншим трендом в розрізі конкуренції в галузі тваринництва в ЄС є відносна цінова стабільність. За 5-річний період з 2015 р. по 2020 р. ціни на худобу в ЄС майже не змінилися (за виключенням цін на свиней, що стрімко зростали протягом 2016–2017 рр. і стабілізувалися вже 2018 р.) [11]. Вівці та кози майже не зростали в ціні за період 2015–2020 рр. [11]. Ціни на велику рогату худобу залишалися майже незмінними з низхідною динамікою в 2019–2020 рр. Відповідно така динаміка цін на продукцію тваринництва прямо або опосередковано свідчить про стан конкуренції на ринку ЄС.

Важливим трендом в розрізі конкурентоспроможності галузі тваринництва в ЄС є зміни в нормативно-право-

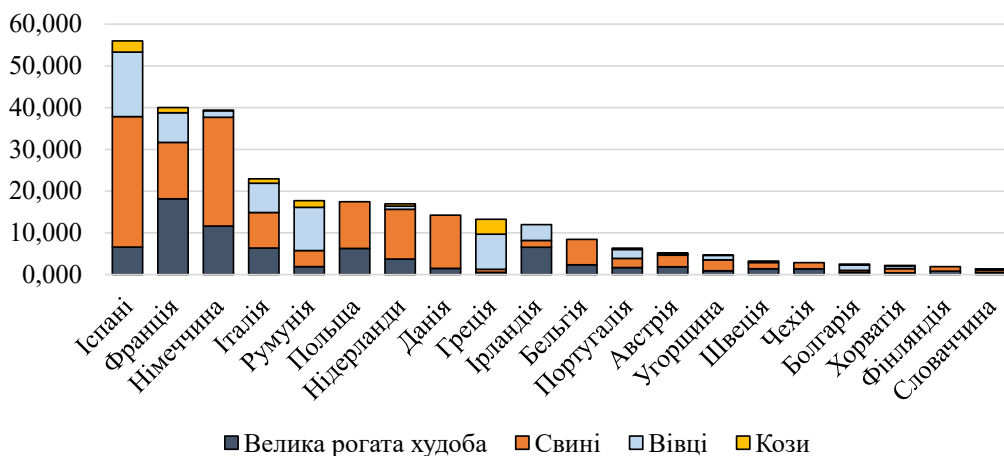

Рис. 1. Стан концентрації галузі тваринництва за окремими країнами-членами, млн голів, 2019 р.

Джерело: Eurostat [11]; власний аналіз

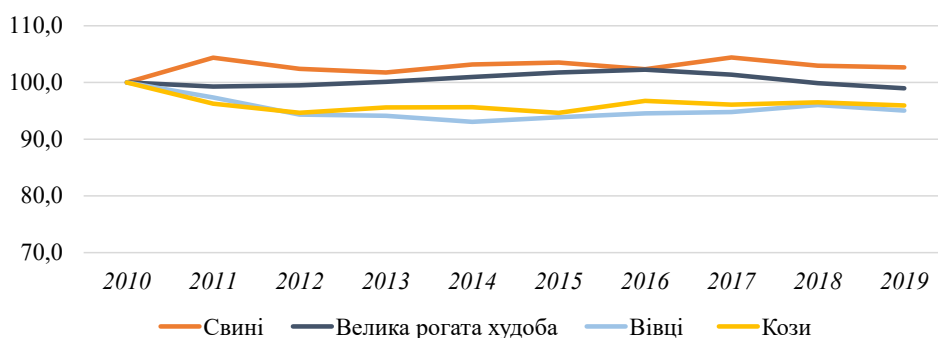

Рис. 2. Динаміка індексу поголів'я худоби в ЄС, п. (від рівня 2010 р.), 2010–2019 рр.

Джерело: Eurostat [11]; власний аналіз

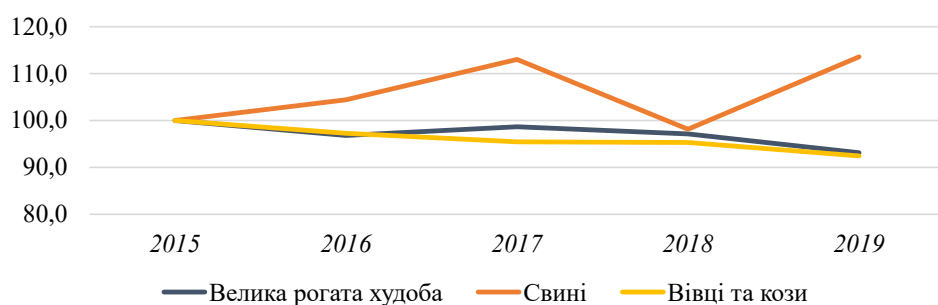

Рис. 3. Динаміка індексу цін на продукцію тваринництва ЄС, п. (від рівня 2015 р.), 2015–2019 рр.

Джерело: Eurostat [11]; власний аналіз

вому та регуляторному середовищі (екологічність, цифровізація галузі). Зокрема, стратегія «From Farm to Fork» [11] в рамках агро-політики ЄС покликана покращити стан умов утримання худоби, що відповідно має поліпшити стан здоров'я худоби та, як результат, якість продукції тваринництва в ЄС. Відповідно Єврокомісія має плани переглянути нормативно-правову базу щодо забою худоби на основі наукового обґрунтування покращення умов утримання худоби; додатково має бути оптимізований вищезгаданий процес з метою полегшення його дотримання та посилення захисту худоби.

На заключення виділимо фактор *фінансової підтримки з боку національних урядів і Єврокомісії* в контексті конкуренції в галузі тваринництва ЄС. Зокрема, це програма багаторічної фінансової підтримки фермерських господарств, а саме *Multianual Financial Framework і Next Generation EU*. Багаторічний фінансовий план *Multianual Financial Framework* на період 2021–2027 рр. передбачає фінансування в обсязі 1,7 трлн євро зі спеціалізованим фондом, що сконцентрований на відновлення національних економік країн-членів ЄС, в обсязі 750 млрд євро [11].

Описаний вище пакет фінансової підтримки покликаний відновити економічне зростання в ЄС після пандемії COVID-19. Зокрема, за рахунок підтримки інвестицій в «зелені» технології та цифровізацію, в т.ч. і в сільському господарстві.

Оцінимо розбіжності між станом ринку продукції тваринництва в ЄС та Україні в контексті вищеописаних драйверів конкуренції. Аналіз подано в табл.1. Зазначимо, що український ринок продукції тваринництва за багатьма аспектами суттєво відстає від ринку ЄС, що відповідно потребує значних скоординованих зусиль від України як на мікро-, так і макро-рівні з метою полегшення адаптації українського виробника та ринку до нових реалій внаслідок євроінтеграції та конкурування на ринках ЄС.

Відповідно з метою полегшення адаптації українського ринку продукції тваринництва до конкуренції на ринках ЄС в світлі руху до євроінтеграції постає потреба в формуванні відповідного аналітичного інструменту, що покликаний узгодити стратегічні розриви між національним ринком продукції тваринництва та глобальним або регіональним ринком.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз ринку продукції тваринництва України та ЄС за ключовими драйверами конкуренції

Фактор конкуренції	ЄС	Україна	Розрив (оцінка)
Рівень концентрації за видами продукції тваринництва	високий	середній	помірний ●
Рівень цінової стабільності	низький	високий	значний ●
Рівень нормативно-правових і регуляторних вимог в контексті екологічності та цифровізації галузі	високий	низький	значний ●
Рівень фінансової підтримки з боку уряду	високий	низький	значний ●

Джерело: власний аналіз

Шаблон інструменту аналізу факторів конкуренції
регіонального та глобального ринку продукції тваринництва

Фактори конкуренції	Аналізований економічний агент	Бенчмарк	Напрямок стратегічного руху
Внутрішні фактори конкурентоспроможності			
Стан зовнішнього середовища			
Стан вільного ринку та вільної торгівлі			
Рівень виробничої ефективності та виробничої спроможності			
Рівень фінансової спроможності			
Рівень технологічної спроможності			
Рівень соціально-економічного розвитку			
Рівень розвитку людського капіталу			
Рівень розвиненості технологічного трансферу			

Джерело: власний аналіз

Визначений інструмент складається з низки факторів конкуренції різної направленості, що охоплює стан екзогенного та ендогенного середовища, якість менеджменту, фінансову та технологічну спроможність, розвиток людського капіталу, аспект технологічного трансферу. Інструмент, що покликаний оцінити рівень конкуренції та конкурентоспроможності на ринку продукції тваринництва набув форми аналітичної таблиці, шаблон якої подано в табл. 2.

Зауважимо, що в рамках запропонованого інструменту можливо здійснювати аналіз як на рівні окремого виробника, так і інших економічних агентів (кластеру, сектору, галузі в цілому), що сприяє універсальності запропонованого інструменту в контексті аналізу складних задач. Відповідно запропонований інструмент може бути використаний широким колом стейкхолдерів: менеджментом фермерського господарства, дослідниками, органами державної влади.

Ключовою задачею в рамках описаного вище аналітичного інструменту з адаптації до умов конкуренції є поглиблене вивчення причинно-наслідкових зв'язків, врахування всіх ключових аспектів на різних часових горизонтах і формування повноцінної агро-політики як на мікро-, так і макро-рівні. За такого підходу стейкхолдери в Україні можуть забезпечити легшу адаптацію українського виробника до конкуренції на ринках продукції тваринництва та пришвидшити перебіг євроінтеграції.

Висновки. Підсумовуючи, проблема оцінки конкуренції на національному та глобальному ринку продукції тваринництва виходить на перший план в умовах підвищення турбулентності екзогенного та ендогенного середовища. Складність задачі посилюється контекстом євроінтеграції, за якої українському ринку необхідно віднайти своє місце на конкурентних ринках ЄС і захистити свої позиції.

В результаті аналізу попередніх досліджень сформовано комплекс факторів конкурентоспроможності в галузі тваринництва. Наголошено на необхідності реалізації комплексної програми для національної галузі тваринництва, що покликана забезпечити ріст конкуренто-

спроможності в контексті євроінтеграції. В ході аналізу також запропоновано доповнити методологію Esteban-Marquillas з вивчення конкурентоспроможності в частині необхідності врахування нормативно-правових і регуляторних змін стосовно агро-політики, враховуючи контекст євроінтеграції.

За результатами аналізу статистичних даних галузі тваринництва ЄС виділено ряд факторів конкуренції. Поміж виділених факторів конкуренції: рівень концентрації за видами продукції тваринництва; рівень цінової стабільності; рівень нормативно-правових і регуляторних вимог в контексті екологічності та цифровізації галузі; рівень фінансової підтримки з боку уряду.

Здійснено порівняльний аналіз ситуації на ринку продукції тваринництва України та ЄС в розрізі виділених факторів. За результатами аналізу сформовано розуміння щодо стратегічного розриву між ситуацією в Україні та ЄС за окремими напрямками. Наголошено на тому, що розрив (оціночно) є значним за 3 з 4 факторів конкуренції, що свідчить про складність задачі адаптації українського виробника до конкуренції на ринках ЄС і результатів євроінтеграції в розрізі аграрного напрямку.

З метою полегшення адаптації українських економічних агентів – як на рівні окремого виробника, так і на рівні кластеру, сектору, галузі – розроблено аналітичний інструмент, що вивчає та оцінює фактори конкуренції регіонального та глобального ринку продукції тваринництва. Запропонований інструмент охоплює стан екзогенного та ендогенного середовища, якість менеджменту, фінансову та технологічну спроможність, розвиток людського капіталу, спроможність до технологічного трансферу.

Перспективами майбутніх досліджень є поглиблене вивчення факторів конкуренції в галузі тваринництва, зокрема, в частині їх кількісної оцінки. Перспективним також є вивчення проблематики формування нової агро-політики України в сфері тваринництва в контексті нових викликів середовища та прискореної євроінтеграції, а також виконання цілей сталого розвитку ООН.

Список використаних джерел:

- Porter M.E. On competition: Updated and expanded Edition. *Harvard Business Press*. 2008. 576 p.
- Ramirez J., De Aguas, J. Ranking of the competitiveness of the departments of Colombia 2017. *CEPAL Working Papers*. 1–92. Available at: https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/43156/1/S1800010_es.pdf
- García-García A.M., Figueroa-Rodríguez K., Mayett-Moreno Y., Hernández-Rosas F. Competitiveness in the agricultural sector: A review of applied methods. *Revista Venezolana de Gerencia*. 2015. № 20(72). P. 717–733.
- Sarmiento-Reyes Y.R., Delgado-Fernández M. Measurement of business competitiveness for territorial development. *Cooperativismo y Desarrollo*. 2020. № 8(3). P. 409–424.
- Gutiérrez-Rodríguez R.E., Almanza-Junco C.A. An approach to the competitive characterization of the industrial and agri production sectors of the municipality of Madrid Cundinamarca, Colombia. *Suma de Negocios*. 2016. № 7. P. 82–93.

6. Arredondo-Trapero F., Vázquez-Parra J.C., De la Garza J. Innovation factors for competitiveness in the Pacific Alliance. An approach from the World Economic Forum. *Estudios Gerenciales*. 2016. № 32(141). P. 299–308.
7. Pertuz-Martínez A.P., Elías-Caro J.E. Competitiveness in the livestock sector in Colombia: Approach from the economic, social and business historiography. *Revista Panorama Económico*. 2019. № 27(2). P. 453–480.
8. Lahr M.L., Ferreira J.P. A reconnaissance through the history of shift-share analysis. *Handbook of Regional Science*. Springer. 2020. 1–21.
9. Pardo Rozo Y.Y., Hernández Castorena, O., Andrade Adaime M.C. Key Factors of Competitiveness and Sustainability in Livestock Systems of The Andean-Amazonian Piedmont. *Mercados Y Negocios*. 2022. № 45. P. 27–48.
10. Emmanuel Perez Brito A, De Jesus Espinosa Atoche T., Patricia Quintal Gordillo K. Factors of Competitiveness for the Bovine Livestock in Yucatan, Mexico. *Bovine Science – a Key to Sustainable Development*. *InterchOpen*. 2019. P. 7–22.
11. Eurostat. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>

COMPETITION EVALUATION ON GLOBAL AND NATIONAL LIVESTOCK PRODUCTS' MARKET UNDER EUROPEAN INTEGRATION

Summary. Under modern challenging conditions for Ukraine's national economy, the key task is to ensure the competitiveness of its sectors and industries, with a special focus on agriculture in general and the livestock industry in particular. The particular complexity of the task is added by the context of European integration, under which economic agents in Ukraine are forced to operate on both the micro and macro levels. The purpose of the paper is to identify the main impact drivers on competition for the national and global livestock products' market as a result of the European integration progress. The paper analyzes the complex of competitiveness factors in the livestock industry. A proposal to supplement Esteban-Marquillas competitiveness methodology by integrating legal and regulatory changes aspect for agricultural policy, and taking into account the context of European integration. A number of competition factors on the EU livestock products' market are highlighted. A comparative analysis of the livestock products' market of Ukraine and the EU was carried out in terms of strategic gaps. In the course of the analysis, it was emphasized that the strategic gap "Ukraine – EU" in terms of key factors of competition is significant. The significant complexity of the task of adapting the Ukrainian producer to competition on the EU markets and European integration was highlighted. As part of facilitating the adaptation of Ukrainian livestock to the modern exogenous environment and European integration, an analytical tool was developed that studies and evaluates competition factors. The results of the analysis may be useful to specialized researchers, livestock industry practitioners, as well as industry associations, the expert environment and state authorities in the formation and implementation of the new agricultural policy of Ukraine in the context of European integration. The prospect of future research is an in-depth study of livestock industry's competition factors, as well as their multi-point assessment, and its coordination within the framework of the agricultural policy of Ukraine in terms of livestock industry.

Key words: competitiveness factors, European integration, financial capacity, technological transfer, price stability, livestock industry concentration.